

Щербата А. В.
студентка (здобувач вищої освіти)
ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»
ДонНУ імені Василя Стуса

Волкова В. В.
канд. екон. наук, доцент
кафедри фінансів і банківської справи
ДонНУ імені Василя Стуса

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ КРЕДИТУ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Вступ. У розвитку всіх сфер діяльності та секторів економіки кожної держави важлива роль належить кредиту. Кредит має особливий вплив на розвиток реальної економіки та фінансову сферу. За ступенем розвитку кредитних відносин вимірюється ступінь зрілості економічних систем у ринкових умовах.

З розвитком товарного виробництва кредит стає обов'язковим атрибутом господарювання. Відомо, що для продовження процесу розширеного відтворення і забезпечення ефективної діяльності у сфері виробництва підприємствам необхідно володіти власними основними і обіговими коштами в достатньому обсязі для здійснення поточної діяльності, капітальних вкладень та розвитку інфраструктури виробництва з метою нарощування випуску готової продукції. Однак власних накопичень для інвестування з метою розширення і модернізації виробництва та впровадження сучасних технологій у одних підприємств може не вистачити, а в інших, навпаки, спостерігається відносний надлишок грошових коштів. Через це особлива функціональна роль кредиту як об'єктивної економічної категорії проявляється в повній мірі, оскільки кредит дає змогу усунути нерівномірність у кругообігу коштів.

Метою роботи є визначення сутності кредиту як економічної категорії та визначення його ролі у розвитку національної економіки.

Основна частина. Кредит виник на певному етапі розвитку людського суспільства. Разом із появою грошей його винайдення вважають одним із найгеніальніших винаходів людства. Функціонування кредиту історично зафіксовано вже у перших цивілізаціях і поширювалося з розвитком суспільства [1, с. 91].

Історично першим грошовим капіталом, що надавався у позику, був лихварський капітал. Лихварство виникло ще за часів первіснообщинного ладу. З розвитком суспільного розподілу праці, появою приватної власності на засоби виробництва й зростанням обміну в первинній общині почали розвиватися процеси майнової диференціації. Поділ первинної общини на багаті і бідні сім'ї, накопичення грошових багатств у руках одних та потреба в грошах інших створили передумови і підґрунтя для лихварських позик [2, с. 366–367].

Із розвитком товарно-грошових відносин виник особливий вид взаємозв'язку між товаровиробниками: продавцеві потрібно було продати свій товар, проте в

покупця не було коштів придбати цей товар внаслідок певних причин, які переважно полягає в тому, що він ще не виготовив свій товар, щоб продати, або виготовив, але ще не продав. За таких обставин процес купівлі–продажу не міг відбутися. Товар міг бути проданий з відстрочкою платежу лише за тих обставин, коли була наявна довіра продавця до покупця. Таким чином і з’явилася назва «кредит», що перекладається з латинської «credo», «creditum» як «вірю», «довіряю» або як «борг» чи «позика».

Необхідність появи кредиту зумовлена розвитком товарно-грошових відносин у суспільстві. За потреби в грошових коштах кредит стає обов’язковим атрибутом господарювання, що дає змогу вирішити будь-які протиріччя між вивільненням коштів та їх тимчасовою нестачею.

Отже, основними причинами виникнення кредиту є:

- потреба здійснення підприємницької діяльності за відсутності власних коштів;
- необхідність реалізації товару у випадку відсутності коштів у контрагентів;
- наявність тимчасово вільних коштів в одній сфері національної економіки внаслідок нерівномірного обігу капіталів та одночасна потреба в них у іншій галузі;
- форс-мажорна неплатоспроможність суб’єктів національної економіки, внаслідок якої виникає потреба у додаткових коштах [3, с. 7].

Тому можемо сказати, що кредит – це сукупність економічних відносин, які виникають з приводу перерозподілу вартості на засадах повернення та сплати відсотків.

Суть кредиту як економічної категорії виявляється в його функціях, розкриття яких дає змогу встановити зв’язок кредиту із системою економічних відносин.

Традиційно виділяють 3 основні функції кредиту:

1. *Перерозподільна функція* полягає в тому, що тимчасово вільні кошти фізичних та юридичних осіб за допомогою кредиту передаються в тимчасове користування підприємств, господарських товариств і населення для задоволення їхніх потреб виробництва та особистих потреб. Такий перерозподіл дає можливість прискорити залучення матеріальних ресурсів у виробниче і особисте споживання. Тому в цій функції перерозподіляються не тільки грошові кошти, а й матеріальні ресурси.

2. *Грошова (емісійна) функція* кредиту базується на функції грошей як засобу платежу, тобто коли гроші використовуються для погашення боргових зобов’язань під час продажу товарів у кредит. На основі кредиту відбувається емісія грошей як платіжних засобів. Надання кредиту збільшує грошову масу в обігу і, навпаки, погашення – зменшує.

3. *Контрольна функція* впливає з самої природи кредиту і полягає в тому, що в процесі кредитування забезпечується контроль за дотриманням умов та принципів кредиту з боку суб'єктів кредитної угоди.

Кредит відіграє важливу роль у розвитку економіки і суспільства загалом. Він впливає на процеси виробництва, реалізації та споживання продукції, а також на сферу грошового обігу. Значна роль кредиту проявляється і в розширенні виробництва. Позикові кошти сприяють збільшенню запасів і витрат, що необхідні для розширення виробництва і реалізації продукції, також використовуються для збільшення основних фондів. У сфері грошового обороту кредит забезпечує надходження готівки та її вилучення з обороту через банки на кредитній основі. До того ж кредит відіграє важливу роль в утворенні коштів для готівкового та безготівкового обороту.

Також кредит є важливим інструментом державного регулювання економіки, адже саме з його допомогою держава здійснює мобілізацію та перерозподіл тимчасово вільних коштів і контроль за їх належним використанням.

Висновки. Отже, можемо зробити висновок, що кредит відіграє важливу роль у розвитку національної економіки. Він використовується як один із дійових інструментів розвитку процесів інтеграції економіки держави у світову економічну систему, сприяє акумуляції тимчасово вільних коштів підприємств, населення і держави та перетворенню їх на кредитний ресурс, доступний для господарюючих суб'єктів і населення. Необхідність появи кредиту зумовлена розвитком товарно-грошових відносин у суспільстві. За потреби у грошових коштах кредит стає обов'язковим атрибутом господарювання, що дає змогу вирішити будь-які протиріччя між вивільненням коштів та їх тимчасовою нестачею. А головна сутність кредиту розкривається за допомогою його функцій. Функції характеризують особливі риси, притаманні кредиту, які відрізняють його від інших економічних явищ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Світлична В. Ю., Гроші і кредит: підручник; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 191 с.
2. Дзюблюк О. В., Адамик Б. П., Баянт Г. Р. та ін. Гроші та кредит: підручник / за ред. О. В. Дзюблюка. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 892 с.
3. Гроші та кредит: навч. посіб. для підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування. Ч. 2. Кредит / І. Л. Шевчук, Т. О. Ставерська, О. В. Жилиякова, О. П. Близнюк. Харків: Видавець Іванченко І. С., 2019. 186 с.